

Kasvun jälkeinen politiikka

Article by Giorgos Kallis, Riccardo Mastini, Tim Jackson

February 28, 2019

Euroopan parlamentin Post-Growth 2018 -konferenssi oli virstanpylväs keskustelussa talouskasvun jälkeisestä ajasta, jota on tähän saakka käyty lähinnä akateemisissa piireissä. Kaksiosaisen haastattelun ensimmäisessä osassa Riccardo Mastini keskustelee kahden konferenssissa avainasemassa olevan post-growth -ajattelijan kanssa siitä, mitä mahdollisuuksia ja haasteita visio talouskasvun jälkeisestä maailmasta tarjoaa.

Riccardo Mastini: Olemme täällä Euroopan parlamentissa keskustelemassa talouskasvun jälkeisestä maailmasta teidänlaistenne akateemikkojen, sekä yllättäen myös Euroopan komission virkailijoiden ja meppien kanssa. Miten te, pitkäaikaisina kasvun jälkeisen maailman visioijina, näette tämänhetkisen keskustelun talouskasvun jälkeisestä tulevaisuudesta?

Tim Jackson: Keskustelu on yhä vaikeaa, mutta ei yhtä vaikeaa kuin se joskus on ollut. On kiinnostavaa katsoa keskustelua historiallisesta näkökulmasta, aina alkaen Robert Kennedyn puheesta Kansasin yliopistossa vuonna 1968. Tuossa puheessaan Kennedy ei pelkästään kyseenalaistanut bruttokansantuotteen asemaa indikaattorina, vaan puhui myös siitä, mikä tekee elämästä elämisen arvoista sekä siitä, mitä tarkoitamme, kun puhumme sosiaalisesta kehityksestä. Puhe on merkittävä filosofisen ja sosiaalisen sisältönsä vuoksi ja myös siksi, että se tarjoaa vision erilaisesta yhteiskunnasta. Puheesta on kulunut 50 vuotta, ja paljon on muuttunut siinä ajassa, mukaan lukien mittaamisen tavat. Stiglitzin komissio julkaisi raporttinsa sosiaalisen kehityksen mittaamisesta vuonna 2009, lähes yhtäaikaisesti talouskriisin alun kanssa. Samoihin aikoihin degrowth- eli kohtuutalousliike alkoi kasvaa. Viimeisen kymmenen vuoden aikana keskustelu on sekä muuttunut syvällisemmäksi ja rikkaammaksi, että ottanut kansalaisyhteiskunnan entistä vahvemmin mukaan ja saavuttanut yleistä kannatusta.

Silti keskustelu ei ole täysin saavuttanut poliittisia päättäjiä, mutta tämä alkaa pikkuhiljaa muuttua. Kirjoitin kirjani *Hyvinvointia ilman kasvua (Prosperity without Growth, 2009)* kymmenen vuotta sitten raporttina Britannian pääministerille. Hallitus kuitenkin tahtoi sulkea siltä silmänsä. Raportti koettiin epämukavaksi, ja sen ilmestymisen ajankohta vääräksi. Se haastoi käsillä olevan tehtävän, joka hallituksen mukaan oli saada talous kasvamaan kriisin jälkeen. Tämän Philippe Lambertin järjestämän konferenssin anti on se, että olemme saaneet luotua parlamentaariseen kontekstiin tilaa keskustelulle kasvukeskeisestä taloudesta ja kasvunjälkeisestä visiosta.

Riccardo Mastini: Miten suuri vaikutus kohtuutalous-ajattelulla on ollut laajemman yhteiskunnallisen keskustelun synnyssä?

Giorgos Kallis: Aina kun astun ulos Twitterin kaikukammiostani tai omista akateemisista piireistäni huomaa, että meillä on vielä paljon tehtävää, ja että olemme vasta hieman raottaneet ovea keskustelulle kasvusta ja kohtuutaloudesta. Saan kuitenkin voimaa siitä, että tuotamme yhä enemmän ja entistä parempaa tietoutta ja siitä, että yhä useampi ottaa osaa tutkimukseemme. Emme tyydy vain todistamaan, että ylitämme ekologiset rajat, vaan myös tutkimme vaihtoehtoja. Nuoret, jotka osallistuvat keskusteluun kohtuutaloudesta ovat innostuneita, ja tuovat mukanaan uusia näkökulmia. Konferensseissa kohtaan energiaa ja uusia ihmisiä – sekä tutkijoita että aktivisteja – jotka nousevat barrikadeille estääkseen fossiilisten polttoaineiden keräämisen samalla kun miettivät tosissaan vaihtoehtoisia tapoja elää sekä sitä, millaisia poliittisia päätöksiä tarvitaan sen mahdollistamiseksi. Poliitiikan saralla muutamat pienet muutokset herättävät minussa toivoa. Esimerkiksi se, että Ison-Britannian parlamentin pääoppositiopiopuolue Labour Party on valmis pohtimaan visiota tulevaisuudesta, joka ei perustu talouskasvuun sekä se, että nuoret Demokraattisen puolueen ja Bernie Sandersin kannattajat Yhdysvalloissa keskustelevat ekososialistisista ajatuksista, antaa vihjeitä mahdollisista poliittisista avauksista tulevaisuudessa.

Olisiko tämä avaus mahdollisesti se, että joku poliittinen ehdokas tai yhteiskunnallinen liike tekisi kohtuutalouteen siirtymisestä ensisijaisen asiansa? En oikein usko, että kohtuutaloudesta tulee samanlainen liike kuin esimerkiksi työläisten oikeuksien puolustamisesta, että poliittiset puolueet puhuisivat sen puolesta ja että niitä valittaisiin valtaan juuri kohtuutalouden vuoksi. Menestyäkseen poliittisen liikkeen tulee käsitellä monia eri sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja taloudellisen muutoksen näkökulmia, ei vain kohtuutalouteen siirtymistä. Toiveeni on, että kohtuutalous-ajattelu omaksutaan osaksi laajempia yhteiskunnallisia ja poliittisia liikkeitä, ja että yhä isompi määrä ihmisiä näkee ajattelun osana tervettä järkeä. Ehkä jopa ihmiset, joilla on valtaa.

Tilanne on toisaalta pahempi kuin 1970-luvulla, toisaalta taas parempi. 1970-luvun alussa Euroopan komission puheenjohtajana oli Sicco Mansholt, joka oli lukenut teoksen *Kasvun rajat* ja joka jopa peräänkuulutti nollakasvua Eurooppaan. Myös Yhdysvaltojen Jimmy Carter oli avoin kasvun rajallisuuden ajatukselle ja tarpeelle elää säästäväisesti. Toisen öljykriisin ja sen aiheuttaman laman jälkeen kuitenkin Ronald Reagan syrjäytti Carterin ja hylkäsi kaikki ajatukset kasvun rajoituksista niin, että nämä aiheet pysyivät täysin poliittisen keskustelun ulkopuolella 1980-luvun ajan. Jopa vihreät alkoivat puhua ”kestävästä kehityksestä” ja ”ekologisesta modernisaatiosta”, vaikka tämä ei tietenkään johtanut mihinkään. Vaikka kohtuutalous ei ole nykyisinkään edistynyt kovin paljoa poliittisena teemana, sen on merkittävä ruohonjuuritasolla, eikä ole menossa mihinkään. Keskustelua jatkettiin jopa talouskriisin aikana, ja se tulee jatkumaan ja kasvamaan.

Riccardo Mastini: Eikö oikeistolainen uusliberalismi uhkaa kohtuutalous-liikkeen edistystä ja mahdollisuuksia?

Giorgos Kallis: Juuri nyt on helppo olla pessimistinen. Täällä Euroopan parlamentissa käymme järkevää keskustelua ihmisten kanssa, jotka ovat huolestuneita ilmastonmuutoksesta mutta saattavat siitä huolimatta uskoa vihreän kasvun olevan mahdollista. Mutta entä ne, jotka avoimesti kieltävät ilmastonmuutoksen olemassaolon ja haluavat tavoitella kasvua hinnalla millä hyvänsä, vaurastuttaakseen rikkaita entisestään? Trump ja monet eri kovan oikeistolaiset hallitukset ympäri maailman edustavat ilmastonmuutoksen kieltäjien voimakasta vastareaktiota ja jatkuvaa kasvun tavoittelua. Näihin voi lukea mukaan Puolan, Unkarin, Filippiinit, Intian, Turkin, Australian, ja nyt myös Brasilian. Ympäristöaktivisteja murhataan ilman pelkoa rangaistuksesta ja terrorismin vastaisia lakeja käytetään ympäristöprotesteja vastaan. Meillä on hieman enemmän mahdollisuuksia keskusteluun kohtuutaloudesta ja ekososialismista, mutta samalla myös vastapuoli koventaa otettaan ja kiihdyttää vauhtiaan, ja se on pelottavaa.

Riccardo Mastini: Tim, sinun raporttisi kasvusta tuli ulos talouskriisin aikana, kun kaikki odottivat epätoivoisesti kriisistä toipumista ja uutta kasvun aikaa. Nyt kun katsomme Donald Trumpin Yhdysvaltojen taloutta, näemme että kasvu on palannut ympäristön, julkisen talouden ja työläisten oikeuksien kustannuksella, mutta että sen kyseenalaistaminen on kaikesta huolimatta vaikeaa. Milloin on helpompi puhua kasvusta: silloin, kun sitä on, vai silloin kun sitä ei ole?

Tim Jackson: Juuri ennen talouskriisiä, kun päätimme toteuttaa tutkimuksen josta myöhemmin tuli kirjani *Hyvinvointia ilman kasvua*, keskustelin erään Gordon Brownin valtionvarainministeriössä työskentelevän neuvonantajan kanssa. Hän sanoi, että ”Itse asiassa uskon, että meillä on kasvu hallussa. Tiedämme, miten saamme pidettyä kasvun kasvussa. Valtion varat ovat tasapainossa, velka on alle 40 prosentissa. Nyt on hyvä aika puhua siitä, miten siirtyä kasvukeskeisestä taloudesta eteenpäin.” Tietenkään todellisuudessa kasvu ei ollut meillä hallussa. Emme ymmärtäneet niitä vaaratekijöitä, jotka olivat nousemassa BKT:n kasvun peitossa: velkamäärän kasvu, kasvavaa eroa rikkaiden ja köyhien välillä sekä omistavan ja velkaantuneen kansanosan välillä. Nämä heikkoudet kuitenkin olivat juuri ne tekijät, jotka romahduttivat järjestelmän. Talous romahti, ja silloin luulin sen tapahtuneen sattumalta, että se romahti koska emme olleet kiinnittäneet huomiota oikeisiin asioihin. Mutta jälkeinpäin ajateltuna uskon, että kyse oli paljon perustavanlaatuisemmasta asiasta ja että itse asiassa tuhosimme kasvun sisältäpäin. Kasvuun perustuvan järjestelmän talouden rakenne nimittäin antoi motivaation luottoekspansioon, löysään rahapolitiikkaan ja taseen kasvuun, kunnes saavutettiin epävakauden raja.

”Kasvufetissi” antoi meille sekä kriisin, että nyt motivaation puhua siitä mitä saattaisi tapahtua, jos siirtyisimme kasvuun perustuvan järjestelmän ulkopuolelle.

Sen vuoksi nyt on erittäin hyvä aika puhua kasvun jälkeisestä ajasta. Kyseessä ei ole vain ympäristön kestävyys rajat, vaan kasvuun perustuva järjestelmä itsessään on kohtaamassa omat rajansa. Se on lähteenä järjestelmän toimintahäiriöille, joita nyt näemme ympärillämme. Myös valtavirtaa edustavat taloustieteilijät alkavat herätä ymmärtämään sen, että kasvu jonka luulimme voivamme saavuttaa saavutettiin aina pelkästään kestävämmillä tavoilla – ei vain mitä tulee ilmastomuutokseen ja hiilipäästöihin, vaan myös taloudellisiin edellytyksiin.

Riccardo Mastini: Vaikka kasvun ristiriitaisuudet alkavat tulla esille, ei kasvun jälkeisen talouden visiointi ole saanut tuulta purjeisiin. Eikö tämä johdukin siitä, ettei se aja minkään yhteiskunnallisen toimijan intressejä.

Tim Jackson: On aivan aiheellista sanoa, ettei millään toimijalla ole intressejä ajaa talouskasvusta irtaantumista, mutta vain jos haluaa ajatella hyvin yksinkertaistetusti. Jos sanomme rikkaille, että ”Sääli, mutta ette tule enää olemaan yhtä rikkaita kuin ennen” ja köyhille, että ”Sääli, sinne meni valumaefekti” (trickle-down effect) on selvää, ettemme saa rikkaita emmekä köyhiä kasvun jälkeisen talouden tukijoiksi. Mutta asiaa voi ajatella myös toisella tavalla: rikkaiden ja köyhien välisen kuilun kasvaminen, eriarvoisuuden aiheuttama epävakaisuus sekä epävakaus taloudellisessa järjestelmässä, joka on luotu tavoittelemaan kasvua huolimatta perustavanlaatuisista voimista kuin laskevasta työvoiman tuottavuudesta, yksinkertaisesti lisää entisestään järjestelmän ja politiikan epävakautta. Nämä tekijät kumoavat ajatuksen siitä, että ihmiset tekisivät hallaa itselleen puoltamalla kasvutaloudesta pois siirtymistä.

Riccardo Mastini: Mutta jos katsotaan eri poliittisia puolueita Euroopassa, koko poliittisen spektrin laajuudelta, ei kasvun jälkeinen talous ole herättänyt juurikaan kiinnostusta.

Giorgos Kallis: Tämä on totta, mutta se ei tarkoita että kiinnostuminen olisi mahdotonta. Jotkut vihreät ja radikaalit vasemmistopuolueet puhuvat kasvutaloudesta pois siirtymisen puolesta. Barcelona en Comú, paikallinen puolue joka johtaa Barcelonan kaupunginvaltuustoa, on hyvä esimerkki. Sana ”kasvu” ei esiintynyt kertaakaan heidän poliittisessa ohjelmassaan ja siitä huolimatta he voittivat vaalit. Toki tämä on paljon helpompaa paikalliselle puolueelle, jonka vastuu taloudesta on rajallisempi kuin kansallisen tason puolueilla. En kuitenkaan usko, että mahdollisen vihervasemmistolaisen liikkeen tai liittouman olisi mahdotonta välttää kasvusta puhumista tai laatia ohjelma, joka perustuu ”hyvinvointiin ilman kasvua”. Monet vihreiden ja vasemmiston äänestäjät tiedostavat jo nyt kasvun ongelman. Se, voisiko tällainen liittouma voittaa vaalit ja se, selviäisikö se voitettuaan pudotuksen BKT:ssa, on jo hankalampi kysymys.

Tim Jackson: Tanskalainen Alternativet, joilla on aika iso edustus parlamentissa, tuo vahvasti esiin kasvua kohtaan tuntemansa antipatian. Vihreät, ainakin Iso-Britanniassa, ovat omaksuneet ajatuksen talouskasvun jälkeisestä tulevaisuudesta. Mutta se on vaikeaa. Ainut asia mikä tekisi siitä vähemmän vaikeaa olisi se, ettei kasvua enää yksinkertaisesti olisi.

Riccardo Mastini: Jos katsomme asiaa kansallista politiikkaa laajemmin, mitä maailma ilman talouskasvua merkitsisi kansainväliselle järjestelmälle, jossa valtiot käyvät kauppa ja kilpailevat keskenään?

Giorgos Kallis: Tuota kysymystä olemme miettineet ainakin kohtuutalous-liikkeessä, koska se on kaikkein vaikein. Keskitymme ajattelussamme paljon siihen, miten yksi valtio voisi löytää vakauden ilman kasvua. On kuitenkin totta, että elämme globaalissa taloudessa, jonka määrittelevänä elementtinä on kilpailu. Kauppa ei silti ole ensimmäinen minua huolettava asia: mietin enemmän kansainvälistä kilpailua ja geopolitiikkaa. Geopolitiikalla on oma logiikkansa. Aseellisten voimien valtdynamiikka ja taloudellinen johtoasema toimivat omanlaisellansa logiikalla, joka eroaa kapitalistisesta kilpailusta. Vladimir Putin haluaa vaikutusalueen, joka mahdollistaa maan öljyn viennin ja talouden vahvistamisen. Kiina haluaa Vyö ja tie -hankkeensa toteutuvan. Yhdysvallat haluaa hallita

öljyvarantoja. Kasvun vahva dynamiikka kumpuaa tästä kilpailusta, joka on samalla kilpailua aseellisesta valta-
asemasta. Ajatus siitä, että tämä vallan dynamiikka hiipuisi itsekseen pois, saattaa olla turhan romanttinen.

Kun pohtii Kreikan tapausta, toinen ongelma on, että globaalissa maailmassa on vaikea kulkea omaa tietään. Kuvittele tilanne, jossa pienessä maassa nousee valtaan hallitus, joka sanoo ”Meitä ei kasvu kiinnosta, ja aiomme koittaa pärjätä ilman.” Seuraavana päivänä ulkomainen valuutta häviäisi maasta, mikä aiheuttaisi tasapainoa horjuttavan investointikieltojen lumipalloefektin, korkojen nousun ja pääoman pakenemisen. Talouden hallinta niin että BKT laskee yhden prosentin ei ehkä teoriassa ole kovin vaikeaa, mutta nämä toissijaiset vaikutukset on helppo aliarvioida. Kreikalla ei ollut kovin vapaat kädet, kun otetaan huomioon sen julkinen velka ja tarve lainaan. Se olisi toki voinut kieltäytyä maksamasta, mutta myös tällä päätöksellä olisi ollut omat kielteiset vaikutuksensa.

Etenkään Euroopan unionissa valtiot eivät enää voi toimia täysin itsenäisesti, vaikka haluaisivatkin. Jos siirtyminen kohtuutalouteen tai kasvun jälkeiseen talouteen alkaa, sen on alettava jostain avainasemassa olevista maista: Yhdysvalloista, Saksasta, Englannista. Talouskasvun jälkeisen politiikan on kasvatettava juuret maissa, joilla on riittävästi poliittista valtaa maailmanlaajuisesti niin, että ne voivat tehdä asiat uudella tavalla samalla kun suojaavat itsensä taloudellisesti.

Riccardo Mastini: Mikä on Euroopan unionin rooli tässä suhteessa?

Giorgos Kallis: Euroopan unioni on valtava kysymysmerkki. Euroopan unioni on enemmänkin kuin vallan osoitus. Juuri nyt sen politiikka ja perustuslailliset rajoitukset on luotu kilpailua, kasvua ja niin kutsuttuja innovaatioita varten. Mutta loppujen lopuksi Euroopan unioni tekee mitä Euroopan Unionin vahvat valtiot tahtovat sen tekevän. Jos Saksa ja Ranska menevät yhteen suuntaan, se vaikuttaa koko unioniin. Juuri nyt EU toimii esteenä talouskasvusta pois siirtymiselle. Esimerkiksi kuljetussektorin kansallistaminen on ristiriidassa Euroopan unionin kilpailusääntöjen kanssa. Joihinkin niistä toimintatavoista, joiden puolesta puhumme, tarvitaan enemmän julkista sektoria ja vähemmän yksityistä sektoria, mikä luo ristiriidan EU:n valitseman suunnan kanssa. Euron vuoksi tietyt sitoumukset varmistavat, että talouden pohjana pidetään kasvua ja että sitä hallitaan laajasti katsottuna uusliberaalien periaatteiden pohjalta. Troikka vaati Kreikkaa vapauttamaan työaikasäädäntöjään ja sallimaan työskentelyn viikonloppuna. Uskotko, että he tulisivat hyväksymään työajan lyhennyksen?

Riccardo Mastini: Tim, millaisena sinä näet elämän kasvun jälkeisessä maailmassa? Mitkä ovat kasvun jälkeisen yhteiskunnan ominaispiirteitä?

Tim Jackson: Rikkaampi, hyväntahtoisempi, epäitsekäämpi ja tasa-arvoisempi yhteiskunta on mahdollinen. Yhteiskunta, joka on reilumpi, tyydyttävämpi, ja luovempi. Se on maailma, joka ei välttämättä näytä täysin William Morrisin maailmalta romaanissa *Huomispäivän uutisia*, mutta se muistuttaa sitä. Ihmiset ovat aidosti osallisia tässä yhteiskunnassa, ja työ on yksi osa osallistumista. Mutta laatu ja luovuus ovat arvot ihmisten suorittamien tehtävien taustalla, ei tuottavuus ja teho. Se on paikka, jossa ihmisten mahdollisuudet kukoistaa ovat hyvin erilaiset.

Me näemme kapitalistisen talouden ja kehittyneen talouden demokratiat vapauden mahdollistajina, mutta ne tarjoavat vain tietynlaista vapautta: vapautta valita eri tuotteita marketin hyllyltä; vapautta tehdä mitä tahdomme vapaa-ajallamme huolimatta sen vaikutuksesta ympäristöön; tai vapautta siirtyä tuhoavampaan tai vaikutusvaltaisempaan työhön urallamme. Kun pyrimme saavuttamaan nämä vapaudet, poistamme mahdollisuuden tiettyihin muihin vapauksiin: vapautteen välittää toisistamme, vapautteen olla vuorovaikutuksessa toistemme kanssa, vapautteen ottaa aikaa pohdiskelulle, vapautteen kehittää itseämme, tai vapautteen saada täysi ja luova elämä, jota yhteiskuntamme ja yhteisömme tukee.

Tahdot varmaan minulta vastauksia sellaisiin kysymyksiin kuin ”Saammeko pitää kännykkämme?” mutta rehellisesti sanottuna en osaa vastata niihin. Uskoisin että saamme. Tuo teknologia toimii mahdollistajana

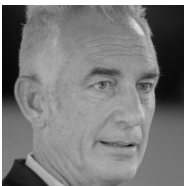
luontaiselle haluillemme kommunikoida toistemme kanssa, kukoistaa, etsiä tietoa ja kehittyä. Mutta ajatustamme siitä mitä eläminen ja oppiminen merkitsee meille ei tule rajoittaa sillä, että pystymme tekemään tietyt asiat vain teknologian avulla. Sen sijaan tulemme saamaan takaisin vielä yhden vapauden: vapauden löytää uudelleen maailman lumo ja elävöittää kapasiteettimme ihmisinä.

Giorgos Kallis is an environmental scientist working on ecological economics, political ecology, and water policy. He teaches political ecology and ecological economics at the Autonomous University of Barcelona and recently co-edited the book "Degrowth: A Vocabulary for a New Era."

Riccardo Mastini is a PhD candidate in Ecological Economics and Political Ecology in the Institute of Environmental Science and Technology at the Autonomous University of Barcelona. You can follow him on [Twitter](#) and [Facebook](#).

Tim Jackson is a British ecological economist and professor of sustainable development at the University of Surrey. He is also the director of the Centre for the Understanding of Sustainable Prosperity (CUSP). His books include *Prosperity Without Growth* (2009 and 2017) and *Material Concerns* (1996).

Published February 28, 2019

Article in Finnish

Translation available in English, Dutch

Published in the *Green European Journal*

Downloaded from <https://www.greeneuropeanjournal.eu/kasvun-jalkeinen-politiikka/>

The Green European Journal offers analysis on current affairs, political ecology and the struggle for an alternative Europe. In print and online, the journal works to create an inclusive, multilingual and independent media space. Sign up to the newsletter to receive our monthly Editor's Picks.